

УДК 336.7

Чиж Н.М., к.е.н., доцент

Дзямулич М.І., к.е.н., доцент

Урбан О.А., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

У статті розглядається особливості управління інноваційною політикою комерційних банків. Розроблено алгоритм оцінювання інноваційної діяльності банківських установ. Визначено основні проблеми та перспективи інноваційної діяльності банків на ринку банківських послуг України.

Ключові слова: банк, інновація, банківські ресурси, інноваційна діяльність, банківська система.

Chyzh N., Ph.D., Dzyamulich M., Urban O.

MANAGEMENT OF INNOVATIVE ACTIVITIES OF BANKING INSTITUTIONS

The article deals with the peculiarities of management of the innovative policy of commercial banks. The algorithm of evaluation of innovative activity of banking institutions is developed. The main problems and perspectives of innovative activity of banks in the market of banking services of Ukraine are determined.

Key words: bank, innovation, bank resources, innovation activity, banking system.

Чиж Н.М., Дзямулич М.І., Урбан О.А., к.э.н., доцент

УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ БАНКОВСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ

В статье рассматриваются особенности управления инновационной политикой коммерческих банков. Разработан алгоритм оценки инновационной деятельности банковских учреждений. Определены основные проблемы и перспективы инновационной деятельности банков на рынке банковских услуг Украины.

Ключевые слова: банк, инновация, банковские ресурсы, инновационная деятельность, банковская система.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Інноваційний процес вітчизняних банківських установ є станом на сьогодні досить витратним та ризиковим. Банк, котрий впроваджує у своїй банківській діяльності інноваційні послуги та продукцію може отримати значні збитки у випадку, якщо нові продукти та технології не отримають значний попит серед клієнтів. Проблема оцінки ефективності впровадження інноваційного процесу банківських послуг для банківських установ є досить актуальною.

Однією з важливих проблем, що постають перед вітчизняними банками є залучення та підтримка на достатньому рівні банківських ресурсів. Сучасний розвиток та функціонування банківської системи України сприяє розвитку конкуренції між банківськими установами за залучення ресурсів та подальше їх ефективне використання. Для оптимального розвитку банківської діяльності недостатньо тільки залучити ресурси за низькою ціною, а розмістити за вищою, для цього потрібно сприяти формуванню ефективної системи управління ресурсами комерційних банків України шляхом впровадженні інновацій. Від того, наскільки банки приділятимуть увагу процесу використання інновацій у своїй діяльності залежить їх можливість ефективно виконувати банківські операції та надавати банківські послуги, а також фінансова стійкість банківської системи України в цілому.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питанням банківської діяльності приділяли велику увагу у своїх працях класики економічної науки: А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. М. Кейнс, М.І. Туган-Барановський та інші.

Різні аспекти банківського функціонування досліджували вітчизняні вчені-економісти. Значний внесок у розвиток теорії управління банківською діяльністю зробили О. Вовчак, В. Грушко, А. Мороз, А. Пересада, Л. Примостка, І. Хома та ін. Питанню банківських інновацій, зокрема інноваційних банківських послуг, приділяється велика увага. Серед вітчизняних авторів можна виділити праці О. Васюренка, А. Єпіфанова, А. Пересади, С. Єгоричевої, О. Лаврушина, Н. Валенцевої, І. Балабанова.

Однак окремі аспекти цієї проблеми ще не з'ясовані. Це стосується розуміння суті і структури банківських інновацій, систематизації умов та чинників розвитку банківської інноваційної діяльності в Україні. Окремого опрацювання потребує питання оцінювання ефективності інноваційної діяльності вітчизняних банківських установ.

Цілі статті. Метою дослідження є розробка алгоритму оцінювання ефективності інноваційної діяльності банків на ринку банківських послуг.

Виклад основного матеріалу досліджень з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Впровадження інновацій у банківській діяльності сприяють розвитку не тільки банківської системи України, але й економіки в цілому. У найширшому трактуванні вони являють собою вдосконалення створення та розповсюдження нових банківських продуктів та технологій для задоволення потреб клієнтів, що змінюються під впливом багатьох факторів. Варто відзначити, що інновації у сучасній економічній ситуації є досить ефективним засобом конкурентної боротьби між банківськими установами, оскільки створюючи для клієнтів більшу цінність, ніж традиційні банківські послуги, вони сприяють зростанню прибутків банків-новаторів шляхом зростанням їх ринкової частки і зрештою підвищення вартості їх бізнесу.

Оцінка ефективності інноваційної діяльності вітчизняних банківських установ є надзвичайно актуальним та практично важливим завданням, розв'язання якого сприятиме мінімізації ризиків від впровадження банківських інновацій. У теорії та практиці управління ще не сформовано загального підходу до оцінювання економіко-соціальної ефективності інноваційного менеджменту банківських установ, а теоретико-методологічний рівень розв'язання даного питання не дозволяє підвищити результативність економічної діяльності суб'єктів банківського сектору економіки. Важливим у цьому контексті є подальше дослідження методологічних аспектів, зокрема, розгляд і уточнення термінологічного апарату та вибір методів оцінювання ефективності інноваційної діяльності банківських установ.

Поняття «інновації» за своєю сутністю означає нововведення. Інновації передбачають не тільки творення нового (новації), а і його одночасну практичну реалізацію. Період від виникнення новації до її перетворення (використання) у нововведення називається життєвим циклом інновації. Практичне використання наукового, науково-технічного, інтелектуального результату є сутністю інноваційної діяльності, компонентами якої є новації, інвестиції та час, що потрібні для перетворення новацій у нововведення, та інновації.

Більш широким за змістом є інноваційний процес, який охоплює інноваційну діяльність, етапи життєвого циклу інновацій, фінансування нових розробок. Отже, інноваційний процес полягає в одержанні та комерціалізації прогресивних техніко-технологічних та соціально-економічних розробок. Інноваційний процес охоплює період приблизно у 3—5 років і більше, тому потребує середньо- та довгострокових інвестицій.

Основною причиною виникнення інновацій у банківській сфері є перспектива отримання прибутку. Банки, відносини яких з клієнтами будуються на принципах партнерства і взаємовигоди, зацікавлені в примноженні капіталу своїх клієнтів, які сподіваються за рахунок інновацій, при визначеному рівні ризику, отримати більшу матеріальну користь від співпраці з банком, ніж раніше [1, с. 39]. Проте сприятливі умови виникнення банківських інновацій створюються, перш за все, змінами

зовнішнього банківського середовища. Основним інституційним фактором, що впливає на процес розробки та впровадження банківських інновацій, є існуюча у країні система регулювання банківської діяльності, а також законодавство, що визначає розвиток інших фінансових ринків [2, с. 404].

Розглянемо більш детально алгоритм оцінювання інноваційної діяльності банківських установ (див. рис. 1).

Перший етап передбачає дослідження ринку банківських послуг, аналіз попиту та пропозиції на інноваційні банківські послуги та продукти. Вони здійснюються за рахунок власних коштів банків. Виконавцями таких розробок є спеціалізовані науково-дослідні підрозділи банківських установ.

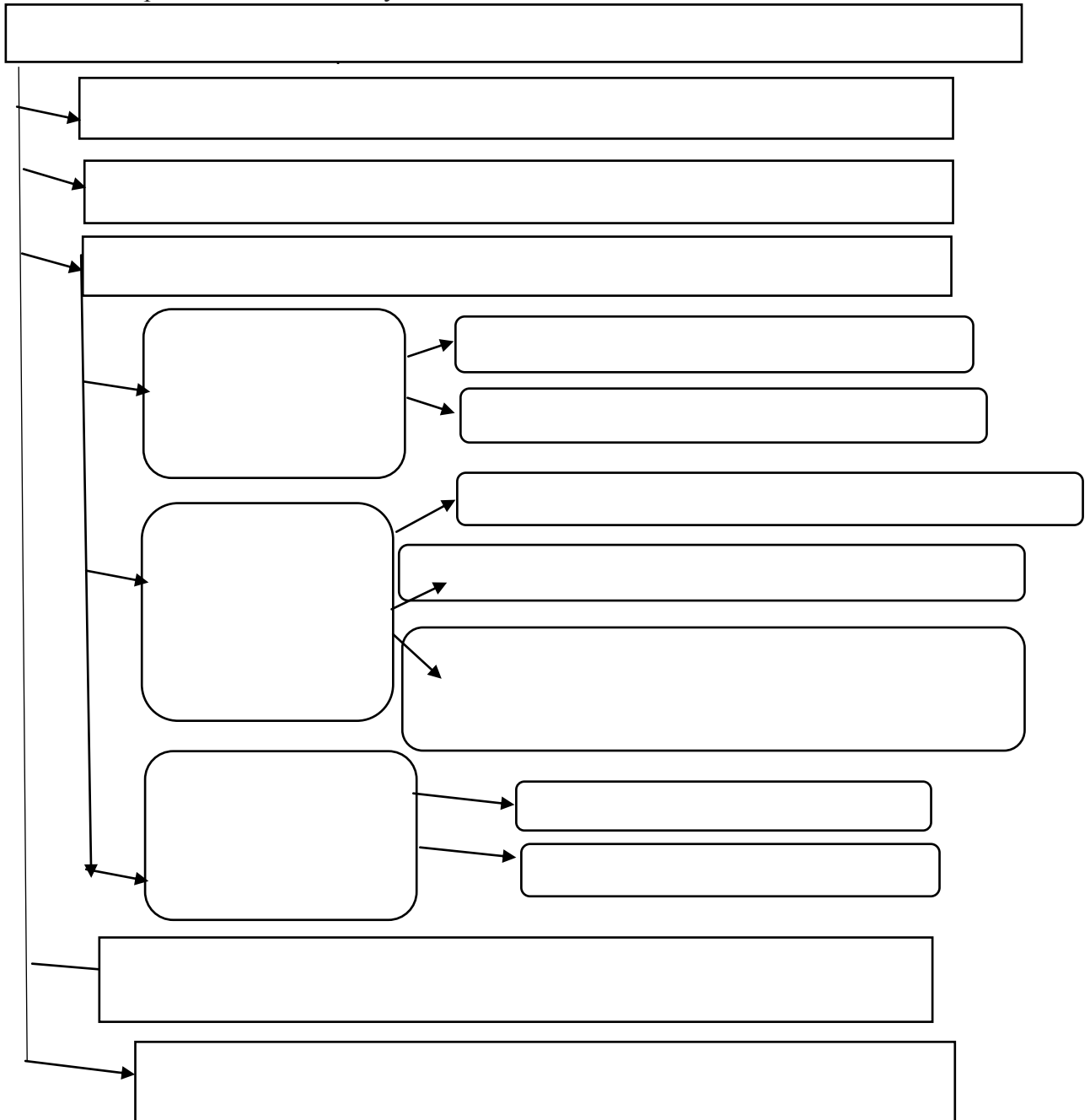

Рис. 1. Алгоритм оцінювання інноваційної діяльності банківських установ

Джерело: розроблено автором

Другий етап — комерціалізація інноваційних банківських послуг та продукції, тобто запуск у банківську діяльність та вихід на ринок збуту. На цьому етапі потрібні

досить суттєві інвестиції в розвиток банківських технологій, підвищення кваліфікації працюючих, рекламу тощо. Інвестиції залишаються ризикованими.

Третій етап - аналіз інноваційної банківської діяльності, який здійснюється за наступними групами показників: показники результатів інноваційної діяльності банків; показники використання результатів інноваційної банківської діяльності; показники ефекту від інноваційної діяльності банківських установ.

Варто відзначити, що показники результатів інноваційної діяльності банків охоплюють: обсяги науково-дослідної, науково-технічної діяльності, проектно-конструкторських робіт та обсяги науково-технічних послуг. Зазначені показники варто наводити: всього, по окремих джерелах фінансування, по роках, їх зміна абсолютна та в динаміці.

До показників використання результатів інноваційної діяльності належать: кількість найменувань нових видів продукції по роках; частка нових видів продукції у загальному її обсязі по роках; конкурентоспроможність банківських послуг на внутрішньому ринку; ступінь прогресивності банківських технологій; економічні результати, тобто приріст прибутку внаслідок впровадження результатів інноваційної діяльності банків та варто визначити їх абсолютна і відносну зміну.

Ефект від інноваційної діяльності визначається за такими показниками: як комерційний (фінансовий) ефект та загальноекономічний ефект. Комерційний ефект відбиває фінансові наслідки реалізації результатів інноваційної діяльності банківських установ для її безпосередніх учасників. Розраховується як різниця між фінансовими результатами і витратами та може бути позитивним чи негативним. Загальноекономічний ефект визначає результати інноваційної діяльності банків для всієї національної економіки, регіонів та галузей.

Четвертий етап передбачає порівняння та аналіз діяльності банків за рівнем інноваційного розвитку банківських послуг та продукції.

Останній етап включає в себе зіставлення досягнутих результатів з банками найвищого рівня інноваційного розвитку.

Під час аналізу інвестиційної діяльності важливо зіставляти темпи зростання інвестицій в основний капітал і темпи зростання ВВП, забезпечуючи випереджальні темпи зростання інвестицій. Нераціональне використання інвестицій призводить до заморожування виробничих ресурсів і скорочення обсягів національного виробництва. У світовій практиці поширеним є підхід до оцінки ефективності капіталовкладень з урахуванням фактора часу. Він полягає у порівнянні дисконтованих доходів і капітальних витрат та показує доцільність останніх, якщо вони менші, ніж доходи. Найбільш відомими є методи чистої теперішньої вартості (NPV) та внутрішньої норми дохідності (IRR).

Розроблений нами алгоритм дає змогу оцінити ефективність впровадження інноваційного процесу банківських установ та отримати інформацію щодо рентабельності інноваційної діяльності банків. Варто відзначити, що алгоритм оцінки економічної ефективності інноваційного процесу вітчизняних банківських установ, повинен підлягати постійному тестуванню на необхідність вдосконалення, з оглядом на значущість, яку вони мають в загальній системі управління банківськими ризиками. В подальших дослідженнях потрібно обґрунтовувати необхідність удосконалення даної методології налагодження системної роботи банку в цьому напрямку, базуючись на якій, вони отримують можливість вибудовувати дистанційні відносини зі своїми клієнтами найбільш результативно та прибутково.

На нашу думку, поняття інноваційна діяльність на ринку банківських послуг різностороннє, оскільки включає не лише впровадження інновації у вигляді нового банківсько продукту чи послуги, а й цілий перелік організаційно-управлінських нововведень практично у банківську діяльність.

Слід відмітити, що банківська система України повинна мати таку сукупність інноваційних ресурсів, яка буде достатня для кредитування поточних потреб суб'єктів

господарської діяльності, розвитку інвестиційної діяльності, формування відповідних резервів та підтримки власної ліквідності. Оптимізація інноваційної політики вітчизняних банків сприятиме зростанню доходів банківських установ та стабільності банківської системи в цілому.

Інноваційну політику банку розуміють як форму сучасного управління, яка передбачає визначення мети й умов здійснення інноваційної діяльності, спрямованих на забезпечення посиленого рівня конкурентоспроможності та найбільш ефективне використання фінансових, матеріальних і трудових ресурсів. Інноваційна політика охоплює всі стадії та етапи інноваційного процесу, маркетингову діяльність, організаційну структуру і культуру банку. В основі формування та реалізації інноваційної політики банку лежать наступні принципи: переважання стратегічного підходу над тактичним; відповідність вимогам ринку; комплексний підхід; визначення цілей і їхніх пріоритетів; систематичність [3, с.44].

Механізм реалізації інноваційної політики включає: вивчення потреб ринку; вивчення напрямків і сутності інновацій інших вітчизняних і зарубіжних банків; наявність фінансових ресурсів для проведення фундаментальних досліджень, розробки і впровадження в практику інновацій; проведення дослідно-конструкторських розробок, освоєння і експлуатація інновацій; контроль на всіх етапах інноваційного процесу; підготовка кадрів для втілення в життя інноваційної політики.

Для забезпечення надійності та стабільності банку важливе значення має його інноваційна безпека. Інноваційна безпека - це захист від неправильно вибраної інноваційної політики банку, втрат при просуванні на ринок нових банківських продуктів, помилок при удосконаленні системи управління, інвестуванні інноваційної діяльності інших суб'єктів господарювання. На величину інноваційної безпеки впливають надвисока ризикованість, впровадження нових банківських продуктів, дефіцит фінансових ресурсів [4].

В умовах загострення конкуренції на ринку банківських послуг інноваційність є однією із ключових вимог до гарантування безпеки банку. Інноваційна діяльність є фундаментом, на якому побудована виробнича, маркетингова, фінансова безпека банку. Вона охоплює всі сторони господарської діяльності банку, включаючи як внутрішні інновації, які безпосередньо використовуються в межах банку, так і зовнішні, які направлені на удосконалення чи застосування нових методів реалізації банківських продуктів, розробку нових маркетингових технологій, нових форм інвестування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств.

Враховуючи особливості становлення та розвитку ринку банківських послуг в Україні ми вважаємо доцільним сформулювати наступні перспективні напрями інноваційної політики вітчизняних банківських установ, а саме: трансформація філіальної мережі на основі впровадження Web 2. 0 та Інтернету третього покоління «веблайф», що буде вимагати повної реконструкції структури банку, бек- офісу та штату; створення єдиного інвестиційного ринку у цілодобовому режимі з прямим доступом і переглядом підходу до ролі посередників на цьому ринку; пряме обслуговування клієнтів на основі новітніх технологій відеобанкінгу за допомогою Інтернет-протоколу і бездротового доступу до мережі Інтернет; перехід клієнтів до електронних платежів; ідентифікація і верифікація клієнтів на основі біометричних засобів; розвиток та впровадження кеш-менеджменту; співробітництво зі страховими компаніями; вдосконалення ризик-менеджменту; створення нових джерел фінансування банківських інновацій; маркетинговий підхід, тобто вивчення та задоволення потреб клієнтів в інноваціях; постійна розробка нових та вдосконалення наявних продуктів і послуг банку.

Висновки. З урахуванням змісту банківської діяльності управління банківською інноваційною діяльністю слід розглядати як процес забезпечення банківського інноваційного напрямку всіма необхідними ресурсами та розробку нових і удосконалення наявних банківських технологій, продуктів, послуг, зокрема,

забезпечення належного рівня якості обслуговування клієнтів, використання сучасних технічних засобів і методів зв'язку.

На нашу думку, варто застосовувати комплексний підхід до управління банківської інноваційною діяльністю, одночасно за різними організаційно-економічними напрямками, підпорядкованими єдиному стратегічному задуму, орієнтованому на задоволення потреб клієнтів в інноваціях, а також на успішну реалізацію інноваційної політики банку. Удосконалення управління банківською інноваційною діяльністю доцільно здійснювати комплексно, одночасно за різними організаційно-економічними напрямками підпорядкованими єдиному стратегічному задуму, орієнтованому на задоволення потреб клієнтів в інноваціях, а також на успішну реалізацію інноваційної політики банку.

Список використаних джерел

1. Єгоричева С.Б. Банківські інновації. Навч. Посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 208 с.
2. Чиж Н.М. Банківські інновації: проблеми та перспективи / Н.М. Чиж, М.І. Дзямулич // Економічні науки. Серія «Облік та фінанси». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 9 (33). – Ч.4. – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Герасимчук З.В. – Луцьк, 2012. – с. 403 – 411.
3. Ткачук, В. О. Інноваційна політика банків на ринку банківських послуг [Текст] / Василь Онуфрійович Ткачук // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 14. – № 2. – С. 43-51.
4. Кльоба Л.Г. Управління банківською інвестиційною діяльністю / Л.Г. Кльоба: Монографія за ред. С.К. Реверчука. – Львів, «Тріада плюс». 2007. – 226 с.

Рецензент д.е.н., професор Вахович І.М.

УДК 336.71

Шпортюк Н.Л., к. з держ.упр., доцент

Коваль А.М.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В БАНКУ

Стаття присвячена дослідженню теоретичних аспектів поняття «фінансовий менеджмент у банку», визначенню основних його функцій та завдань. Також, у статті проаналізовані основні інструменти фінансового менеджменту на рівні окремих операцій банку. Висвітлена основна мета, а також наведені галузеві особливості фінансового менеджменту у банку.

Ключові слова: фінансовий менеджмент, банк, банківські операції, капітал, контроль, планування, регулювання, фінансова стабільність, інструменти управління, спекулятивні інструменти, аналітична служба.

Shportyuk N., Koval A.

FEATURES OF FINANCIAL MANAGEMENT IN THE BANK

The article is devoted to the study of theoretical aspects of the concept of "financial management in the bank", the definition of its main functions and tasks. Also, the article analyzes the main instruments of financial management at the level of individual operations of the bank. The main objective is highlighted, as well as the branch features of financial management at the bank are presented.

Key words: financial management, bank, banking operations, capital, control, planning, regulation, financial stability, management tools, speculative instruments, analytical service.

Шпортюк Н.Л., Коваль А.Н.

ОСОБЕННОСТИ ФИНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТА В БАНКЕ